

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

III. Vtrum præter rationem formale[m] obiectiuam Qua, siue propter quam, assignanda sit alia Theologiæ ratio formalis sub qua, & quænam illa sit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

pernaturalis assensu cognitis: seu per restrictionem superioris definitionis, vnius solū particulæ additione factā: *Habit⁹ discursiuus circa Deū vt Deus est, nixus principijs reuelatis euidenter cognitis.* Theologia verò nostra, seu viatorū, ita rectè definitur: *Habit⁹ discursiuus circa Deū, vt Deus est nix⁹ principijs obscure reuelatis, qua talib⁹: siue, scientia Dei, vt Deus est, procedens ex principijs reuelatis, diuina fide creditis.* Theologia verò opinatiua definitur hoc simili modo: *Habit⁹ discursiuus circa Deum, vt Deus est, nixus principijs obscure reuelatis, humana fide creditis.* Quibus rationibus & definitionibus definiti habitus singuli, & inter se (suo modo) & ab omnibus plane habitibus alijs, seu naturalibus, seu supernaturalibus essentialiter differunt; vt ex dictis colligitur, & consideranti patebit.

Colligitur quartò, quisnam sit assensus propriè Theologicus; quodque principiū propriè Theologicum; & quæ itè argumentatio propriè Theologica. Assensus enim propriè Theologic⁹ in genere, alius non est, nisi qui nititur ratione formali obiectiua Theologiæ propria; nimirum principio reuelato diuina fide credito. Principium propriè Theologicum non est, nisi reuelatum. Argumentatio propriè Theologica non est, nisi qua principium reuelatum ita intellectū applicatur & proponitur, vt eo tanquam reuelato verè & vnicè niti possit assensus Theologicus. Quod fieri non potest, nisi & consequentia argumentationis sit euidentis; & antecedens omni ex parte necessariū: ita vt si præmissæ reuelatæ adiungatur altera præmissa naturalis, ea tamen sit euidentis, non probabilis solum & incerta. Illa enim solā principium reuelatum sufficienter explicatur & proponitur, quantum satis est, ad certitudinē Theologici assensus, vt magis patebit ex quæst. 5. dub. 3. & 4.

D V B I V M III.

Vtrum præter rationem formalem obiectiuam Qua, siue propter quā, assignanda sit alia Theologia ratio formalis sub qua; & quanam illa sit?

S. Thom. I. p. q. I. art. 3.

Generalis difficultas de omnibus habitibus & potentijs est, an præter obiectum formale Quod, ac obiectum formale Quo, seu rationem formalem obiectiuam Qua, siue propter Quam, ex parte obiecti assignari debeat alia ratio formalis sub qua, à priori, seu in concreto, seu in abstracto sumatur, distincta; ex qua sumatur specificatio potentiarum siue habituum; quæ non sit ratio mouens ad cognitionē; sed vel solum quædā denominatio scibilis, vel cognoscibilis, seu actualis, seu potentialis, ab ipsa ratione cognoscendi potentiæ, vel habitus, seu quod eodem ipectat, ipsum lumen intrinsecū habitus cognoscitiui; vel

certe conditio dūtaxat ex parte obiecti requisita ad hoc, vt obiectum habitum, vel potentiam terminet, siue moueat.

Et non defunt ex recentiorib⁹, qui ita sentiūt. In quib⁹ Molina hic q. I. art. 3. disp. 2. apertè distinguit inter rationem formalem obiectiuā mouentē potentiam ad cognoscendum, & rationem sub qua: *In visu enim, inquit, ratio sub qua est visibilitas; ratio obiectiua lumen. In fide infusa, ait, ratio obiectiuam esse diuinam reuelationem; rationem verò sub qua esse cognoscibilitatem non solum per diuinam reuelationem (nam est hereticus, inquit, assentitur articulo Trinitatis ex eo, quia per Christum id reuelatum est Ecclesia à Deo) sed etiam simul per habitum supernaturalem, qui cum tali reuelatione debitam proportionē habeat.* Similia addit de Theologia, vt dictum dub. præcedenti.

Idem significat Bannes hic q. I. art. 3. vbi ait, *veram est realem rationem, sub qua cognoscitur omne scibile, esse aliquod lumen intrinsecum habitui scientifico, vel naturale, vel supernaturale, vel acquisitum.* Quod etiam videtur sentire Zumel q. I. art. 3. q. 2. cum ait, rationem formalem, sub qua, in fide & Theologia, non distingui ab ipso lumine, vel ab effectu formali luminis: vbi de lumine habitus loqui videtur, vt paulò ante ex Banne retulimus. Citantur etiam à Vasquio hic disp. 7. cap. 3. pro hac sententia Caietanus hic q. I. art. 3. & recentiores Thomistæ. Qui proinde, vt dictum, ipsum lumen habitus, vel denominationem ab habitu, vel potentia, constituunt rationem formalem sub qua eiusdem habitus seu potentiæ.

Alij verò quidam recentiores, etsi cum citatis authoribus in eo conueniant, quod ratio formalis sub qua, in potentijs & habitibus cognoscitiuis, distinguatur à ratione formali obiectiua Qua, siue propter quam, siue per quam; differunt tamen in eo, quod eam docent esse, non denominationem à potentia vel habitu, nec lumen ipsius habitus cognoscitiui; sed conditionem aliquam requisitam ex parte obiecti, sine qua obiectum nec potentiam mouere, nec eius actum terminare, posset. Quales quidem variæ assignari possunt; v. g. iuxta S. Thomam; fides ex parte obiecti exigit, vt sit non visum; opinio, vt sit non certum. Talem etiam esse dicunt, respectu scientiarum, variam abstractionem obiecti à materia & motu, iuxta Aristotelem. 2. Metaph. text. 2. Similiter etiam rationē formalem sub qua, per modū conditionis concomitantis, ex parte obiecti Theologiæ creatæ, tam secundum actum, quam secundum habitum esse aiunt, *finitatem, seu finitudinem virtutalem Dei;* quæ nihil sit aliud, quam ipsa cognoscibilitas (actiua) Dei, quaten⁹ est apta mouere modo finito mētes creatas ad cognitionem sui: hanc enim esse conditionem concomitantem ex parte subiecti siue obiecti, sine quod non potest terminare habitudinem actus Theologici. Et citatur pro hac sententia Argentinas q. I. prologi, Toletanus q. 6. art. 2. & q. 7. art. 2. & q. 8. a. 2. Capreolus quæst. 4. prologi art. 2. & Hispalensis quæst. 4. art. 3.

Addunt

Addunt ijdem recētiore, ex tribus rationibus formalibus obiecti, nimirū ratione formali Qua, ratione formali propter quam, & ratione hac formali sub qua, coalescere quidem vniuersim integram ac perfectam rationem specificam obiecti cognoscibilis, seu obiecti, vt loquuntur, in ratione siue genere scibilis, iuxta S. Thomā hic quæst. 1. art. 1. ad 2. & 1. 2. quæst. 54. art. 2. ad 1. & 5. poster. text. 15. 17. & 41. & opusc. 70. q. 5. a. q. Capreolum q. 4. prolog. a. 1. & 2. Ferrar. lib. 2. cont. gentil. cap. 4. & c. attamen scibile vt sic nō dicere denominationem solum extrinsecam a potentia, siue habitu, cuius actus terminat; cū vt sic non sit prius potentia vel habitu: neque adeo etiā concernere obiectum, in quantum est principium, & causa actus, seu motium potentia ad actum, mediantibus speciebus: ita vt forma, siue ratio scibilis sit illa, secundum quam obiectum est aptum agere in potentiam, per mouendo ac determinando illam ad hanc, vel illam cognitionis speciem, prout declarant Scotus q. 3. prolog. & 1. dist. 3. q. 3. & 3. dist. 27. quæst. vn. art. 7. & Bassolis quæst. 3. prolog. a. 1. Aquila q. 2. a. 1. & indicat S. Thomas in 3. d. 24. q. 1. a. 1. Atque hæc scibilitas etiam, ob eandē causam vocatur ab his authoribus *scibilitas actiua*. Eademq; ratione discurrūt isti de visibili, audibili, tangibili & c. respectu potentiarum sensitiuarum.

His authoribus distinguuntur rationē sub qua à ratione propter quā, adiungi etiam aliquo modo potest Franciscus Albertinus, tom. 1. princip. 3. coroll. 4. num. 17. & 20. vbi de fide differens, distinguit rationē sub Qua, à ratione Qua. Nam rationem formale Qua fidei, dicit esse primā veritatem; rationem formalem sub qua, reuelationem Dei obscuram. Sed reuera hæc re ipsa non sunt plane diuersa, sed subordinata; nec aliud sunt, quā ipsa ratio formalis obiectiua, siue, ppter quā, illa quidē mediata, & vltimata; hæc proxima & immediata; vt inferius dicitur.

Alij verò Doctores rationē formale obiectiua, & sub qua, nullo modo distinguunt. Ita Gregori⁹ de Valentia hic q. 1. punct. 3. §. 3. vbi reuelationē diuinam vocat rationem formalem sub qua Theologia; & addit, rationem formalem sub qua esse illam, per quam velut per medium quoddam Theologia infert conclusiones suas Theologicas. Eodem modo Canus lib. 12. loc. Theolog. cap. 3. *Formalis ratio Theologia, non est vna & simplex, sed duplex & bipartita. Est namque ratio formalis rei obiecta, qua res est, quomodo Deus Theologia ratio dicitur. Est item ratio rei, vt mensuram ad assentiendum mouet, quemadmodum veritas prima reuelans Theologia habetur ratio. Sic rationes videndi intelligimus, vt colorem, & lucem: colorem quidem prior modo; lucem autem posteriore. Atque illam quidem vocant rationem Qua, hanc rationem sub qua.* Vbi expresse vides, rationem formalem sub qua dici illam, quæ vocari etiam solet Ratio formalis Qua, siue propter quam. Eodem modo loquuntur alij plures, qui eandem ipsam, quam dub. præced. diximus rationem formalem obiectiua, siue propter quam, vocant rationem sub qua.

Eandem sententiam ex instituto propugnat Gabriel Vasquez hic disp. 7. cap. 3. & videtur S. Thomæ, & communis veterū Scholasticorū, vt dicitur.

Assertio I. Ratio formalis sub qua Theologia non est cognoscibilitas per habitum supernaturalem. Est contra Molinam, Bannem, Zumel locis citatis, & colligitur ex S. Thomā hic q. 1. a. 3. Scoto q. 2. & 3. prolog. Durando q. 4. & 5. & alijs Scholasticis antiquioribus, qui talis rationis formalis sub qua nusquā meminerunt: apertè autem & vniuersim traditur à Vasquez loc. cit. vt & à Gilli lib. 1. tract. 3. cap. 1. num. 10. Probatur primo. Quia ratio formalis sub qua, debet esse prior suo habitu; quando quidem debet specificare habitum, & simul est aut causa, aut saltem conditio ad hoc requisita, vt obiectum mouere possit habitum ad cognoscendum; quemadmodum authores contrariæ sententiæ faciunt: sed cognoscibilitas per habitum supernaturalem est posterior ipso habitu; cum sit solum denominatio quædam ab ipso habitu: idē enim obiectum dicitur cognoscibile per habitum supernaturalem; quia datur habitus talis, qui possit illud cognoscere: est autem denominatio posterior forma denominante: Ergo. & c.

Secundo. Ratio formalis sub qua alicuius habitus vel potentia, debet ipsi habitui vel potentia, earumque actibus esse adæquata: atqui cognoscibilitas per habitum supernaturalem Theologia, non est adæquata omnibus actibus Theologicis: primi enim actus Theologia, vt & aliorum habituum etiam supernaturalium, non procedunt ab habitu, vt hic suppono: Ergo. & c.

Tertiō. Eadem est ratio formalis sub qua habitus alicuius, & actus ab eo procedentis: Sed cognoscibilitas per habitum supernaturalem non est ratio formalis sub qua actuum, siue assensuum Theologicorū: Ergo. & c. Minor probatur. Quia ratio formalis sub qua actuum est necessario requisita ad ipsam etiam essentiam & substantiam, actuum, à tali habitu procedentium: sed etiam si per impossibile nullus omnino esset habitus supernaturalis Theologia; sed Deus seipso vim & efficientiā habitus suppleret, ad huc tamē maneret eadem ratio & essentia actuum & assensuum Theologia: Ergo cognoscibilitas per talem habitum, non est ratio formalis sub qua Theologicorum actuum, siue assensuum.

Quartō. Ratio formalis sub qua alicuius habitus, debet ex parte ipsius obiecti concurrere ad actus eiusdem habitus, non ex parte ipsius habitus, vt fatentur etiam authores contrariæ sententiæ; & ex ipso nomine patet; eo ipso, quod dicitur ratio formalis obiecti: sed cognoscibilitas per ipsum habitum, non habet se ex parte obiecti, sed ipsius habitus, à quo est denominatio, vt dictum. Quocirca etiam authores contrariū sentientes planè confudisse vidētur rationē assentiendi effectiua, ex parte habitus siue potentia; cū ratione assentiendi obiectiua seu motiua, vt in disp. de fide thes. 12. 13. 14. 15. & seq. pluribus ostensum.

Assertio II. Ratio formalis sub qua Theologia non rectè etiam dicitur *finis virtualis Dei*.

Est contra quosdam recentiores, ut superius dictum, & alios, quos citant: quanquam apud Capreolum id equidem inuenire non potui. Nobiscum autem sentiunt Gregorius de Valentia, Vasquez loc. cit. & colligitur ex S. Thoma, Scoto, Durando, qui talis rationis sub qua nusquam meminerunt; ut etiam precedenti assertioni in simili dictum. Probat. Primò enim finitas virtualis nouè, & ut apparet, parum aptè dicitur cognoscibilitas Dei, ut est apta mouere finitè potentiam cognoscentem. Alioquin enim pariter omnipotentia Dei, ut est apta producere effectum finitum, dicenda erit finita virtualiter: qua proinde ratione multa producerentur non formaliter per omnipotentiam, seu infinitam Dei potentiam; sed per finitatem virtuales, saltem loquendo de ijs effectibus, qui per se non requirunt infinitam potentiam ex parte agentis Dei: id verò non videtur rectè & commodè dici: quia Deus per infinitatem suam multo melius & mouere potest intellectum creatum ad cognitionem sui; & producere effectum finitum, quam per illam finitatem virtuales.

Secundò. Ratio formalis sub qua debet esse ratio quedam contrahens obiectum, prout terminat & mouet certum habitum, adeoque etiam aliquo modo propria habitus; ita ut ea ratione distinguatur habitus ipse ab alijs habitibus: non autè generalissima ratio, siue conditio, ad quamcunque demum humanam, cuiuscunque demum generis, cognitionem eiusdem obiecti materialis requisita: atqui finitas virtualis prout ab istis authoribus explicatur, nullo modo est propria Theologiæ; sed communis conditio Theologiæ nostræ cum Metaphysicâ, fidei, prophetiæ, scientiæ infusæ, lumine gloriæ, seu visione beatificæ; imò cum omni omnino cognitione creata Dei, et ipso quod finita est & minimè adæquata & comprehensua ipsius Dei. Ergo &c.

Tertiò. Finitas illa virtualis Dei non aliter, se habet ad Theologiam, quam ad Metaphysicam, fidem, scientiam infusam; & visionem beatificam; Deus enim per nullam harum scientiarum mouet intellectum ad infinitam sui cognitionem, nec facit, ut infinitè cognoscatur: sed nemo hactenus dixerit, finitatem virtuales Dei esse rationem formalem sub qua Metaphysicâ, fidei, scientiæ infusæ, aut visionis beatificæ. Ergo &c.

Quartò. Ratio obiecti formalis sub qua, habet se primario ex parte ipsius obiecti cogniti, non subiecti cognoscentis: sed finitas illa virtualis Dei, seu aptitudo mouendi finitè, non habet se originaliter & primario ex parte Dei, ut est obiectum siue subiectum cognitum; sed ex parte subiecti seu potentie cognoscentis: seu, quod idem est, non oritur primario ex ipso Deo, in quantum est cognoscibilis; sed ex intellectu creati Deum cognoscentis imperfectione. Ipse enim Deus, sicut in se est Ens infinitum, ita ex se est infinitè cognoscibilis. Quod autem sit finitè solum cognoscibilis, oritur ex conditione creaturæ Deum cognoscentis: idè enim est finitè solum ab ea cognoscibilis, quia implicat contradictionem, ut creaturæ infinite Deum cognoscat. Ergo &c.

Quintò. Nulla denominatio extrinseca à potentia, vel habitu, est ratio formalis sub qua, ipsius potentie, vel habitus; quia ratio formalis sub qua, debet esse prior potentia vel habitu, ut fatentur isti authores, & superius dictum: sed cognoscibilitas hæc virtualis Dei, in quantum saltem dicit negationem mouendi potentiam seu habitum ad cognitionem sui infinitam, est solum denominatio ab ipsa potentia, vel habitu cognoscente creato, ut antea satis probauimus. Ergo &c.

Deniq; cognoscibilitas illa finita Dei, includitur in ratione formali obiectiua propter quam, ipsius Theologiæ: cum reuelatio fidei, seu potius ipse assensus fidei, quo immediatè nititur assensus Theologicus, non possit causare infinitam cognitionem: Ergo finitas illa virtualis non est assignanda per distinctam rationem formalem sub qua ipsius Theologiæ.

Assertio III. Nulla denominatio extrinseca ab ipsa potentia vel habitu, seu modo eius cognoscendi, est ratio formalis sub qua, siue ipsius Theologiæ, siue vllius potentie, vel habitus cognoscitiui. Hanc assertionem pluribus probat Vasquez loc. cit. & agnoscit Gillius loc. cit. Probat. Quia omnis ratio formalis ex parte obiecti, eo ipso, quod per modum obiecti, seu rationis obiectiue specificat, aut saltem quouis modo determinat actum & habitum, seu ipsam potentiam, debet esse prior ipsa potentia: denominatio autem extrinseca à potentia vel habitu, seu modo eius cognoscendi, est posterior ipsa potentia; seu modo eius cognoscendi; ut etiam superius dictum: Ergo &c.

Et confirmatur idè arguentum, vna cum ipsa assertionem prima ac tertiam, ex Aristotele lib. 5. Metaph. cap. 15. vbi propterea docet, scibile ex eo genere relatiuorum esse, quæ dicuntur ad aliud, ex eo, quod alia sunt ad ipsum. Qui etiã ibidè expressè docet, scientiam non referri ad scibile ut scibile est; nec visum ad visibile ut visibile est: sed scientiam terminari ad rem ipsam, quæ scitur, ut visum ad colorem, aut quid aliud, hoc est lumen; & sic per eam definiri: alioquin futurum inane circulum, & inutilem repetitionem: definitum enim ingrederetur definitionem; ut pluribus Vasquez loc. cit.

Neque verò dici potest, denominationem quidem actualem scibilis seu potius ipsam rationem sciti; esse posteriorem scientiæ, vel habitu, seu cognitione; potentialem autem denominationem scibilis, de qua hic sermo est, esse priorem scientiæ. Nam sicut se habet actualis denominatio scibilis, seu potius sciti, ad actualem potentiam; ita se habet etiam potentialis illa denominatio scibilis (qua nempe aliquid sciri posse dicitur) ad ipsam potentiam, seu vim cognoscitiuam habitus in actu primo spectatam; ex eo enim hoc sensu scibile aliquid dicitur, quia scientia illius esse potest: Ergo sicut actualis illa denominatio scibilis, siue sciti, est posterior ipsa actuali scientiæ; ita etiam se habet denominatio illa potentialis scibilis, ad ipsam vim cognoscitiuam potentie, vel habitus, in actu primo spectatam: ac proinde sicut ob eam causam ratio actualis scibilis non potest esse ratio sub qua actualis cognitionis, ita nec ratio potentialis scibilis poterit esse ratio sub qua

ipsi⁹ potentia, siue habit⁹ in actu primo spectati.

Ex quibus etiam colligitur, cognoscibile hoc vel illo modo visibile, audibile, tangibile, hoc quidem sensu, prout dicunt denominationes solum extrinsecas à potentijs, vel habitib⁹, videlicet posse cognosci, videri, audiri, tangi &c. non posse esse rationes sub quib⁹ potentiari⁹ vel habitu⁹, vt rectè etiã Gillius loc. cit. vt pluribus Suarez Metaphys. disp. 44. num. 64. & 68.

Assertio IV. Nulla etiam conditio ex parte obiecti requisita ad cognitionem causandã, est ratio formalis sub qua, siue Theologiã siue illi⁹ alteri⁹ habitus vel potentia. Est Gregorij de Valentia & Vasquij, quod vt dictum. Probat. Primo, quia nulla conditio ad actionem requisita, rectè dicitur ratio formalis agentis, aut eiusdem actionis; alioqui approximatio ad passum dicitur ratio formalis agentis naturalis; hæc vt dicitur solum est conditio ad actum requisita. Ergo non potest esse ratio formalis sub qua actus aut habitus Theologiã.

Secundò. Non est maior ratio, cur vna potius conditio ex parte obiecti requisita, ad hoc vt potentiam moueat, sit ratio formalis sub qua potentia vel habitus, quam altera; adeoque aut omnis eiusmodi conditio erit ratio formalis sub qua, aut nulla: sed omnis esse non potest: quia sic rationes sub quibus cuiusque potentia vel habitus frustra multiplicarentur; cum plures aliquando conditiones requisitæ esse possint; v. g. in visu, approximatio obiecti visibilis, certa magnitudo eiusdem, remotio obtinendi &c. Ergo nulla conditio ex parte obiecti requisita, est ratio formalis sub qua, ipsius potentia vel habitus.

Tertiò. Inauditum videtur apud S. Thomam & veteres scholasticos, conditionem ex parte obiecti requisitã, esse rationem sub qua habitus alicui⁹ vel potentia: imò hanc ab illa expresse distinguit Durand⁹ in 3. d. 24. q. 1. dum ait obscuritatem reuelationis esse conditionem ex parte obiecti fidei: non rationem formalem obiecti, quod etsi fortasse verum non sit, vt ea multis impugnetur, distinctionem tamè illã conditionis requisitæ à ratione formali in genere admittunt etiam illi, qui dictum illud Durandi alioquin impugnant.

Sed obijciunt primò. Ipsa obscuritas est ratio sub qua fidei, & tamen est conditio. Respondetur, obscuritatem tripliciter accipi posse; primò ex parte obiecti materialis crediti, vt sit idem, quod non visum; & hæc iuxta doctrinam quidem S. Thomæ est conditio requisita; sed nullo modo ratio formalis obiecti. Secundo ex parte obiecti formalis Quo, fidei nempe ipsi⁹ diuinæ reuelationis; & sic, put signat quendam certum ac positiuum modum diuinæ reuelationis, pertinet ad rationem formalem obiecti Quo, siue rationis formalis obiectiã ppter quã; siue vocetur ratio Qua, siue sub qua: reuera enim causa & ratio adæquata, p quã & ppter quã credim⁹, est reuelatio obscura primæ veritatis. Neq; verò Albertin⁹ loc. cit. aut quod scia alius author, hætenus scripsit, reuelationem esse rationem Quã, siue ppter quam fidei; obscuritatem autè rationem sub qua: sed vt trumq;

simul dixit ille esse rationem formalem fidei sub qua, vt superius regulimus; quam tamen alij rectè etiam vocant rationem formalem Qua, siue ppter quam, & ppter quam. Tertio accipi potest obscuritas ex parte ipsius actus fidei; & sic ex nulla sententia, est ratio obiectiã fidei; sed vel conditio, vel ratio quadam intrinseca ipsius assensus; prout obscuritas illa diuersimodè explicatur.

Obijciunt secundò, abstractionem variam à materia & motu esse conditionem obiecti scibilis; & tamè simul esse comuni rectè assignari p varia ratione formali sub qua scientiarum. Respondetur, abstractionem illã variè spectari posse. Primò quidè ex parte ipsi⁹ subiecti, seu obiecti formalis Quod, variam abstractionem à materia & motu inuoluentis: qua ratione Corpus naturale qua naturale, in genere, abstrahit quidem à materia sensibili in individuo, sed non in comuni; Quantitas secundum se, subiectum Mathematicæ, abstrahit quidè à materia sensibili: hoc est sensibili qualitate affecta: sed non à materia intelligibili: quod intelligitur de scientijs Mathematicis puris: Deniq; Ens vt Ens subiectum Metaphysicæ, ex ipsa etiam sua propria ratione, abstrahit à materia tam sensibili, quam intelligibili, tam in communi, quam in particulari. Et hac ratione abstractio hæc propriè non est ratio formalis sub qua; sed conditio ex parte obiecti formalis quod, sicut de obscuritate ex parte obiecti complexi fidei, diximus. Secundò spectari potest hæc abstractio ex parte principiorum, varie itidem abstractionem à materia includentium; pari nimirum ratione seruata proportione, vt de subiecto, siue obiecto quod diximus. Et hac ratione potest quidem dici ratio formalis sub qua, sed non diuersa re ipsa à ratione formali Qua, siue propter quam; quando quidem ipsa principia includentia talem abstractionem non sunt aliud, quam ipsa ratio formalis obiectiã, siue ratio Qua, vel propter quã, vt dictum dub. præcedenti.

Atque hac ratione abstractionem hanc, etiam ad ipsam rationem obiecti scibilis spectare, docuit Caietanus hic q. 1. art. 3. cum ait: *Nota duplicem esse rationem formalem obiecti in scientia, alteram obiecti vt res: alteram obiecti vt obiectum; vel alteram vt Qua; alteram, vt sub qua. Ratio formalis obiecti vt res, seu Qua, est ratio obiecti, qua primo terminat actum illius habitus, ex qua fluunt passioni illius subiecti; & qua est medium in prima demonstratione, vt Ens in Metaphysica, quantitas in Mathematica, & mobilitas in Naturali. Ratio autem formalis obiecti vt obiectum, vel sub qua, est immaterialitas talis, seu talis modus abstrahendi & definiendi: pura sine omni materia in Metaphysica; cum materia intelligibili tantum in Mathematica; & cum materia sensibili non tamen hac, vt in naturali. Et infra eandem abstractionis rationem magis declarans ait: *Alia diuisio scibilis, est in scibile per lumen metaphysicale, id est, medium illustratum per abstractionem ab omni materia; & per lumen mathematicum, id est, medium illustratum materialitate sensibili, obumbratum tamen materia intelligibili; & per lumen Physicum obumbratum, id est, medium obumbratum materia sensibili, illustratum autè ex separationem indi-**

dualium conditionum; & per lumen diuinum, id est, medium diuino lumine fulgens, quod scibile theologicum constituit. Vbi expressè Caietanus variam rationem abstractionis, penes quam scientiæ inter se distinguuntur, & quam ipse etiam vocat rationem sub qua, pertinere docet ad ipsa principia, seu media sciendi, siue cognoscendi; adeo quæ ad ipsam rationem formalem Quæ, siue propter quam; à qua proinde etiam rationem sub qua minime distinxit.

Eodem modo rem hæc interpretatur est S. Thomas, hic q. 1. a. 1. ad 2. vbi ait. *Dicendum, quod diuersa ratio cognoscibilis diuersitatem scientiarum inducit. Eandem enim conclusionem demonstrant Astrologus & Naturalis; puta quod terra rotunda; sed Astrologus per medium mathematicum, id est, à materia abstractum, Naturalis autem per medium circa materiam consideratum.* Vbi vides, S. Thomam diuersam rationem cognoscibilis non explicare per conditionem nudam subiecti siue obiecti formalis quod; neque etiam per respectum ad habitum seu potentiam cognoscentem: sed ex medio, per quod elicitur assensus, quæ est ipsa ratio formalis obiectiua, vt dictum dub. præcedenti. De qua re bene etiam differit Franciscus Suarez disp. 1. Metaph. n. 12. & disp. 44. num. 64. & 68. Quod si abstractione ipsa nudè secundum se, siue ex parte subiecti & obiecti formalis Quod, siue ex parte principiorum seu mediorum spectemus, tunc illa, proprie non est ratio nec Quæ, nec sub qua, siue propter quæ, sed solus conditio concomitans vtriusque. Quo modo etiam Bañes hic q. 1. a. 3. dixit, *abstractionem non posse esse rationem formalem sub qua, nisi tantum ut conditionem.*

Assertio V. Neque in Theologia, neque in alijs scientijs opus est alia ratione formali sub qua, diuersa à ratione formali Quæ, & propter quam, ad ipsos habitus specificandos: sed ratio specifica obiecti scibilis, specificantis habitum quemlibet, desumitur adæquatè, & constituitur ex ratione formali Quæ, & ratione formali obiectiua, quam adæquatè sumptas. Ita præter Gregorium de Valentia & Valquez loc. supra citatis, sentiunt etiam veteres Scholastici, qui communiter duplicem solum rationem formalem obiectiuam constituunt, videlicet vt Quæ, siue vt res, & vt Quæ siue propter quæ; & promiscuè nonnunquam vtramque; maxime vero rationem propter quam, vocant etiam rationem sub qua.

In specie verò ita docet S. Thomas in 3. dist. 33. q. 1. a. 1. quæstiunc. 1. vbi ait: *In speculatiuis diuersitas materia, secundum quod est determinabilis per diuersa media & principia, ex quibus est facilitas considerationis, facit diuersas scientias.* Et in 1. 2. q. 54. a. 2. ad 1. & 2. asserit, ea, quæ specie differunt, quatenus conueniunt in vna ratione cognoscibilis, pertinere ad vnum habitum cognoscentem; nimirum quando est eadè in vtriusque; cognoscendi ratio, eademque media siue principia; vt ibidem explicat. E contrario diuersam rationem cognoscibilis, desumptam ex diuersis principijs, inducere scientiarum diuersitatem, asserit hic 1. p. q. 1. a. 1. ad 2. vt paulo ante retulim. Idè repetit. lib. 1. postter. lect. 15. 17. & 41. vbi fuse docet, materiale diuersitatem obiecti, non diuersificare habitum scientificum; sed formalem rationem scibilis, quæ

sumitur à principijs; eodemque modo & sensu loquitur etiam alibi: adeo vt proinde imerito S. Thomas in eam sententiã adducatur, quasi is rationem sub qua distinxerit, à ratione formali Quæ, & propter quam, à quibus tamen illam ipse nunquam distinxit. Imo hic q. 1. a. 7. etiam ipsam obiecti Theologiæ rationem Quæ, nimirum *Deitatem* vocat rationem sub qua: *Omnia, inquit, pertractantur in sacra doctrina sub ratione Dei; vel quia sunt ipse Deus; vel quia habent ordinem ad Deum, vt ad principium suum &c.*

Eodem modo Capreolus q. 4. prolog. art. 5. concludit, ex sententiã S. Thomæ, quia etiam ipse sequitur, rationem scibilis, ex qua scientiæ specificantur, sumi ex medio, siue principio. Et licet Capreolus ibidè, præter rationem formalem Quæ, distinguat in obiecto duplicem rationem formalem ex parte ipsius medij, siue principij, videlicet rationem cognoscendi, & rationem cogniti; hæc tamen ipsa apud illum à priori re ipsa non distinguitur; sed est ipsa denominatio obiecti materialis ab illa priore ratione cognoscendi; v. g. intelligibile vel scibile, per tale vel tale medium: nec vti ille, si de terminis seu verbis etiam ipsius loquamur, rationem sub qua, à ratione per quam distinguit. Eodè modo loquitur Caietanus hic q. 1. a. 3. vbi licet rationem scibilitatis, vel abstractionis constituat pro ratione formali sub qua, non tamè eam distinguit à ratione formali obiectiua Quæ, & propter quam; sed potius eam ad hæc ipsam docet pertinere, vt paulo antea respon. ad secundam obiectionem, ex Caietani verbis declarauimus.

Ratio vero generalis assertionis est. Quia ex parte obiecti, duo tantum formaliter & essentialiter continentur & requiruntur ad cognitionem; quibus etiam sufficienter specificantur & distinguuntur potentia & habitus cognoscitiui: nimirum obiectum, siue subiectum quod cognoscitur; quod spectat etiam ratio formalis Quæ, principaliter terminans potentiam aut habitus cognitionem; & Medium, quo cognoscitur; quæ est ipsa ratio formalis obiectiua propter quam: siue hæc interim in abstracto concipiatur; siue in concreto; vt formaliter afficiens siue denominans obiectum Quod: & rursum siue hæc ratio sit adæquata & proxima, siue inadæquata & remota; per varie assignari posse, tã in Theologia, quã in alijs scientijs, satis dictum fuit dub. 1. Quæ ratione etiam nonnulli Doctores quandoque distinguunt rationem sub qua alicuius habitus, à ratione Quæ, vt hæc sit medium primarium & remotum, quo niritur assensus; illa mediū immediatū, & à priore quasi derivatū, vt superius de Albertino ante primam assertionem notauimus. Quanquam ad vitandas omnes æquiuocationes, & ne pro libitu quasi sermonem, & linguam in scientijs tradendis inducimus, nouasque loquendi regulas ac leges absque necessitate præscribamus; existimos nihil inter rationem formalem Quæ, siue propter quam, & sub qua distinguendum; cum ea distinctionis ratio, etiam si de verbis ipsis nudè loquamur, veteribus scriptoribus planè videatur fuisse incognita.

Et confirmatur assertio. Quia impossibile est, plures habitus specie diuersos assentiri eidem obiecto materiali, propter eandem, rationem formalem obiectiuam Quæ, siue

propter quam, adæquate sumptam, vt inductione patet.

Ratio verò specialis pro Theologia, cuius in assertione mentionē fecimus est, quòd nec S. Thomas vsquam alterius rationis formalis meminit, quā diuinę reuelationis obscure, vel reuelabilitatis; vt præcedenti dub. vidimus: & per hanc ipsam, ibidem declaratam, rationem formalem obiectiuam Qua, siue propter quam, Theologia sufficienter & adæquate distinguitur ab omnibus alijs habitibus. Nullus enim alius habitus, præter Theologiam supernaturalem in genere, assentitur conclusioni, propter assensum supernaturalem principij reuelati: nec vllus habitus præter Theologiam nostram, assentiri potest conclusioni, propter principium reuelatum, vt creditum fide diuina, seu propter ipsum assensum fidei circa principium reuelatum; vt eodem dub. præcedenti declarauimus.

11 Obijcitur; Visibile, audibile, tangibile, &c. constituunt rationem formalem obiecti visus, auditus, tactus, &c. ex communi sententia, apud Caietanum hic q. 1. a. 3. & alios Doctores; conuenienter ipsi etiam Aristoteli, lib. 2. de anima. text. 62. 63. & 66. & tamen nec sunt ratio formalis Quæ, nec ratio formalis Qua, siue propter quam. Nam ratio formalis obiectiuam Quæ visus est color vt color, in latissima significatione, prout etiam includit lumen; Ratio formalis Qua, siue propter quam, est lumen: Ergo visibile, est ratio quædam formalis obiecti visus sub qua, distincta ob vtraque ratione Quæ, & Qua, siue propter quam. Responderetur, visibile, audibile, &c. dupliciter accipi posse; primo quasi passiuè pro sola denominatione extrinseca à visu, auditu;

vt idem sit, quod posse videri, audiri; & hac ratione visibile, audibile, & similia nullo modo sunt ratio formalis obiecti, vt dictum assert. 3. Secundò accipi possunt actiuè, prout significant ipsam vel causalitatem, seu vim actiuam obiecti materialis, in quantum est non solum terminatum, sed motiuum potentie ad actum suum. Et hac ratione visibile, audibile, non aliter, quam de obiecto scibili ex Caietano supra diximus, includit duplicem rationem formalem obiecti visus, auditus, &c. nimirum rationem Quæ, & rationem Qua, siue propter quam; ac proinde nec hac quidem ratione constituunt peculiarem rationem formalem obiecti, distinctam à ratione Quæ & Qua, sed sunt ipsum obiectum formale adæquatum visus, auditus, constitutum ex ratione Quæ & Quæ, in quantum est actiuum, seu motiuum potentie; vt satis declarat etiam ipsè Aristoteles lib. 2. de anima cit. text. 66.

Neque enim ipsa causalitas obiecti, in quantum est motiuum potentie ad actum, aliter potest explicari, quam tum ex parte rationis formalis Quæ, principaliter mouentis & terminantis actum: tum ex parte medijsiue modi, quo obiectum Quod mouet potentiam ad actum; siue nimirum mediantibus his vel illis speciebus, siue mediante hoc vel illo principio, seu lumine, &c. Et hac ratione etiam concedi potest, scibile, visibile, audibile, quæ talia &c. esse rationes formales obiectiuas, seu potius obiecta ipsa formalia, quibus habitus vel potentie distinguantur; quamuis idcirco minime dicantur rationem aliquam sub qua, distinctam à ratione formali Quæ & Qua, vt etiam supra ex Caietano hic q. 1. a. 3. retulimus. Atque hæc de obiecto Theologiæ satis.

QVÆSTIO IV.

De Proprietatibus, & attributis Theologiæ.

S. Thomas 1. p. q. 1. a. 3. 4. 5.

Resolvitur hæc quæstio quinque dubijs. I. Vtrum Theologia habitus sit naturalis & acquisitus, an supernaturalis & infusus. II. Vtrum Theologia sit vnus habitus, seu vna scientia, an verò plures. III. Vtrum Theologia sit scientia speculatiua, an practica. IV. Vtrum Theologia certitudine alij habitibus & scientijs naturalibus antecellat. V. Vtrum Theologia dignitate eosdem simpliciter superet.

DVBIVM I.

Vtrum Theologia habitus sit naturalis & acquisitus, an supernaturalis & infusus.

Ad S. Thom. 1. p. q. 1. a. 3.

Proprietates seu attributa Theologiæ, quædam sunt quasi transcendentiæ; alia magis propria; eademque vel absoluta, vel respectiua: de singulis breuiter & ordine dicendum. Inter attributa verò transcendentiæ, controuersum maximè est, an Theologia sit habitus naturalis & acquisitus, an vero supernaturalis & infusus; cuiusque dubitationis resolutio in primis dependet

ex ratio.